

DIN PREOCUPĂRILE AGRONOMULUI HUNEDOREAN IOAN SEVER ORDEANU (1864- 1936) PENTRU ÎNNOIEREA TEORIEI ȘI PRACTICII AGRICULTURII ROMÂNEȘTI

Adela Herban

Ioan Sever Ordeanu s-a remarcat în viața economică și socială a Transilvaniei a primei jumătăți a secolului nostru prin faptele sale puse în slujba intereselor celei mai numeroase și obidite categorii sociale - țărănimea -, cu energie și curaj, călăuzit de altruism. Animat de nobilele idealuri, s-a manifestat ca neobosit și înflăcărat luptător pentru echitate și libertate socială, ca fiu din popor și cunoscător al greutăților ce-l apăsau, neprecupețind să-i servească interesele. Cu temeinică pregătire economică, teoretică și practică a făcut din activitatea sa un apostolat, exemplu de muncă cinstită, imbold pentru mulți, fiind apreciat de cei care s-au bucurat de căldura sufletului său deschis și generos.

A adus o contribuție grandioasă la cunoașterea și dezvoltarea idealurilor țărănimii, cât mai ales realizării acestora într-o perioadă critică și potrivnică, dar și-a făcut remarcată prezența în rândurile specialiștilor prin lucrări de specialitate și prin articole apărute în presă, explorând domenii de cercetare umană, aportul său mai de seamă aducându-l dezvoltării agriculturii și ridicării nivelului de trai material și spiritual a truditorilor gliei. Om de largă acțiune, inițiator și sprijinitor a numeroase inițiative în practica economică și social-culturală, s-a aflat în rândul celor care luptau cu greutățile vieții, acordându-le dezinteresat ajutor moral și material.

S-a născut la 20 august 1864 în localitatea Romos-Orăștie, ca al treilea copil al preotului unit Ioan Ordeanu și, tot aici și-a găsit odihna de veci, în anul 1936, în vârstă de 70 de ani ¹. A urmat primele 7 clase la Liceul din Blaj, Blajul lăsând urme adânci în sufletul tânărului Ordeanu, de cinste, de omenie și de iubire de adevăr și dreptate ².

A dovedit mari înclinații pentru poeziile și poemele scrise de M. Eminescu, mai târziu devenind apologetul acestuia, căruia i-a închinat întregi studii, găsind în opera marelui nostru poet sursa de inspirație pentru tema pe care o va aborda la maturitate, legată de soarta țaranului român, de cauzele ce stau la temelia răului din agricultura noastră ³. Încă din perioada când era elev la Blaj, a citit și comentat cu un frate al său, eruditul teolog Emanuil, poeziile lui Eminescu, apărute în "Familia" și în "Convorbiri literare" ⁴.

Din cauza persecuțiilor maghiare, de la Blaj, Ordeanu a trecut în România unde a terminat clasa a 8-a cu bacalaureat, la Craiova, la sfatul renumitului profesor Străjan Mihai - tot ardelean - unde a absolvit cursurile Școlii superioare de agricultură Herăstrău-București în anul 1889. Era anul morții poetului Eminescu pe care l-a văzut

1. Arhiva Muzeului județean Hunedoara-Deva, fond I.S.Ordeanu, dos.1. fila 2.

2. Ibidem, fila 8.

3. Ibidem, fila 6.

4. Ibidem, fila 8.

depus pe catafalc, în biserica "Sfântul Gheorghe" din București și, căruia i-a adus un ultim omagiu ca oricare bun român⁵. Absolvent eminent, Ordeanu a fost trimis în Ungaria, la practică, pe moșia unui arhiduce.

Întors în țară a ocupat funcții de încredere, importante, însă prin iubirea sa de adevăr și de dreptate, s-a ales cu nenumărate neplăceri. A fost urmărit permanent de liberali care i-au produs nenumărate neplăceri. În anul 1906 a fost numit șeful Pepinierii statului, de la Drăgășani⁶. În numărul 6 din 27 aprilie 1923 a "Plugarului luminat" Ordeanu prezintă neplăcerile din domeniul său de activitate: "... din județul Buzău fusesem scos din slujbă pentru că țineam cu țărani. Am fost mutat la "Dealul Drăgășanilor". Am șters și aici toate dările pe care oamenii le plăteau pentru viile pe care nu le mai aveau. După un an, tocmai de la venirea mea, erau în "Dealul Drăgășanilor" 500 de săteni care prinseseră bună temelie viilor lor, mulțumită indemnului, învățăturilor și ajutorului dat de mine cu vițe altoite. Aceste lucruri nu le veneau bine celor mari și tari și unor colegi necinstiți, care împărțeau între ei vițele, care după lege trebuiau toate împărțite la țărani, nu stăpânilor și slujbașilor. Drept aceea, după un an de zile de muncă la Drăgășani am fost din nou dat afară din slujbă pentru că nu mi-am făcut mie vie și stăpânilor, și le-am făcut țăranilor vie în vițele lor"

În anul 1919 a fost însărcinat a organiza învățământul agricol din Ardeal, îndatorire de care s-a achitat cu succes. Una din devizele sale era "voi merge la sate între țărani! Voi urma sfatul dat de către Simion Bărnuțiu intelectualilor ardeleni în 1848, în catedrala din Blaj, și anume: Ține-ți cu poporul, ca să nu rătăcești!"⁸.

A lucrat timp de zece de ani mână în mână cu ilustrul ministru al școlilor Spiru Haret, pentru ridicarea țărănimii din mizeria în care zăcea⁹.

Ioan Sever Ordeanu a ocupat un loc bine definit în societatea românească din Vechiul Regat și, apoi în Ardeal după unirea din anul 1918, în răstimp de aproape 50 de ani.

Romulus Zăroni fruntaș al mișcării "Frontul plugarilor" ca ministru al agriculturii și silviculturii în guvernul prezidat de dr. Petru Groza se interesa de agronomul profesor Ordeanu. exclamând: "păcat de acest om de treabă și mare învățat în chestiuni economice. Cele mai folositoare învățături despre agricultură, viticultură și despre îngrijirea animalelor domestice de la dânsul le-am învățat, ca și miile de țărani din Ardeal"¹⁰.

Din multe caracterizări făcute agronomului I. S. Ordeanu reținem un fragment din declarațiile făcute de fostul ministru liberal Alecu Constantinescu (resortul agricultură și silvicultură) în anul 1925, și anume: "mi s-a referat că agronomul Ioan Sever Ordeanu scoate la Orăștie cu deosebită competență revista "Plugarul luminat". Dacă acest om se da pe lângă noi ar fi ajuns sus de tot, deoarece este foarte capabil... Dar nu! El s-a situat contra noastră. Norocul lui era că-l proteja Nicu Filipescu, Bragadiru și Spiru Haret...

5. Ibidem, fila 9.

6. Ibidem.

7. "Plugarul luminat", Orăștie, an IV, nr 6/27 aprilie 1923.

8. Arhiva Muzeului județean Hunedoara-Deva, fond I.S. Ordeanu, dos.1, fila 15.

9. Ibidem, fila 12.

10. Ibidem, fila 2.

Acest agronom Ordeanu cerea socoteală despre fondurile cheltuite, direct de la Ministerul agriculturii și proteja pe țărani la împărțirea vițelor de vie, altoite, în școlile statului. Lucra mână în mână cu Spiru Haret - ca frații Grahi vânturând și idei despre noi împărțiri de pământ la țărani. Un fel de demagogie prin discursuri bombastice. Agronomul I.S. Ordeanu este incomod pentru noi, din care cauză a și fost scos din serviciu de câteva ori¹¹.

Îi cunoștea pe agronomul Ordeanu și Ionel Brătianu, și din scrieri dar, a avut cu el și o penibilă discuție la Școala de agricultură și horticultură de la Geoagiu de Jos unde Ordeanu era profesor. Imediat după unirea din 1918, Brătianu se găsea în vizită în zonă. Intenționa să ridice de la Sanatoriul T.B.C. din Geoagiu aparatele de radiografie și radioscopie pentru a le duce la Craiova¹².

Ordeanu a fost apreciat foarte mult de ministrul școlilor de atunci, Spiru Haret, președintele de onoare al "Congresului agronomilor", care adesea a onorat cu prezența conferințele susținute de acesta. Spiru Haret l-a lăudat adesea pentru spiritul său pus în slujba țărănimii și a țării¹³.

Mai era un an până la izbucnirea războiului din 1917. Era anul 1906 când deja mocnea sub cenușă focul revoltei țărănești. I.S. Ordeanu luptând tot timpul - și cu vorba și în scris -, cu organele puterii de stat arătase abuzurile comise în dauna țărănimii și, prin aceasta a contribuit la propășirea gospodăriilor țărănești¹⁴.

Marele merit a lui Ordeanu este că dedicându-se cu trup și suflet cauzei țărănești a avertizat din timp forurile responsabile de la Ministerul agriculturii că, țărani murmură și cârtesc nemulțumiri prin fraze ca acestea: "domnilor ce plutiți pe aripile zefirului, coborâți pe pământ și vedeți furtuna ce băntuie cu turbare. Priviți realitatea!"¹⁵.

În broșura sa intitulată "Răscoalele țărănești și Ministerul agriculturii" apărută în martie 1907, Ordeanu, în introducere la broșură, scria: "Noi am prevăzut de mult că, actele acestui minister vor duce o dată țara la marginea abisului"¹⁶. Prin broșuri ca: "Muncitorii agricoli", "Criza agricolă-financiară", etc., prin rapoarte oficiale adresate miniștrilor, am semnalat pericolele, în special domnului Ioan Lahovariu - ministru de tristă amintire, la numitul departament - i-am pus degetul pe rană ca unui Toma Necredinciosu. Zadarnic - Domnia sa a crezut că și-a făcut datoria luând măsuri aspre contra celui care încerca să-i deschidă ochii arătându-i relele ce băntuie țara..."¹⁷.

Agronomul Ordeanu întărea ideea că răscoala economică era iminentă, citând - în aceeași broșură - declarațiile făcute de poetul Eminescu, de ministrul Spiru Haret, de fostul ministru de finanțe Gh. C. Cantacuzino¹⁸.

11. Ibidem, fila 4.

12. Ibidem, fila 5.

13. Ibidem, fila 7

14. "Plugarul luminat", Orăștie, an IV, nr.6/27 aprilie 1923.

15. "Răscoale țărănești și Ministerul agriculturii". București, 1907, pag.3.

16. Ibidem.

17. Ibidem.

18. Ibidem, p.6.

Astfel, Eminescu declara: "Vechiul proprietar istoric, care avea o sinceră iubire pentru oamenii săi,¹⁹ cu care trăise din neam în neam împreună, i s-a substituit noul proprietar parvenit sau arendașul grec ori evreu care nu vede în țărani nici pe compatriotul său, nici pe creștin, nici om, ci o simplă unealtă de muncă, o vită de jug, un paria"¹⁹.

Tot Ordeanu redă și spusele lui Gh. C. Cantacuzino: "Mai am o dorință: urmăresc idealul de a ajunge ministru de agricultură. Aș vrea să curăț enormele cantități de bălegar strâns acolo. În adevăr trebuie să vină un Hercule ca să fie în stare a curăți acest grajd a lui Augias"²⁰.

Despre ministrul Spiru Haret, Ordeanu scrie în același discurs: "Onor președinte, domnul Spiru Haret ne-a arătat ieri, că un abis s-a săpat între proprietarii mari și proprietarii mici, țărani. Și, că cuiul ce s-a vârat între aceste două forțe vitale, pe care se sprijină la noi puterea țării, sunt arenda și, că idealul ar fi desființarea repede a acestora"²¹.

În același broșură "Răscoalele țăranilor și Ministerul agriculturii" la paginile 21, 22, 23 este introdusă o scrisoare a lui Ordeanu în calitate de șef al Pepinierii Drăgășani, prin care cere socoteală pentru anumite abuzuri. "Ce s-a făcut... cu butoaie și buți întregi pline cu sute de litri de vin și coniac dispărute de la pepiniere și mai cu seamă de la Pietroasa? În ce pivnițe au intrat și prin ce gături s-au filtrat? Ce s-a făcut cu milioanele cheltuite cu întreținerea serviciului filoxerei? În ale cui buzunare au intrat?"²².

Activitatea sa editorială poate fi împărțită, cronologic, în două etape. Până la Marea Unire de la 1 decembrie 1918 I. S. Ordeanu a colaborat, începând cu anul 1887 la revista "Filomela" a studenților de la Școala de agricultură Herăstrău (1888), la "Economia națională" a lui P.S. Aurelian (1882-1889), la "Câmpul", revista Societății agronomilor (1906-1915) al cărui redactor a și fost, la "Jurnalul Societății generale agricole", la ziarele "Universul", "Curentul", "Voința națională", "Epoca", "Națiunea", etc.²³.

Ordeanu a publicat în această perioadă o serie de broșuri printre care amintim: "Cultura (plugarul) cu abur" în 1892; "Industria berei, Hameiul, Vițele americane"; "Crisa agricolă financiară, Remediul"; "Cultura sfeclei, Industria zahărului", Societățile agricole și cauzele mizeriilor agriculturii noastre", în 1897; "Eminescu pesimist profet și economist" în 1899; "Muncitorii agricoli"; "Răscoalele țărănești și Ministerul agriculturii", 1907.²⁴

Cu acest palmares bogat a venit în Ardeal în anul 1919, fiind însărcinat cu organizarea învățământului agricol, îndatorire de care s-a achitat cu succes. Această dată marchează începutul celei de-a doua etape din prodigioasa sa activitate practică și teoretică. La Geoagiu de Jos unde a funcționat câțiva ani, la Școala de agricultură, a întâlnit pe prea modestul și onestul om de știință Gavril Todica²⁵. Împreună au hotărât să

19. Ibidem, p.5.

20. Ibidem, p.6.

21. Ibidem, p.7.

22. Ibidem, p.8.

23. Arhiva Muzeului județean Hunedoara-Deva, fond I.S.Ordeanu, dos.2, fila 2.

24. Ibidem.

25. "Convorbiri științifice". Orăștie, an II, nr.11, ianuarie 1920.

scoată câte o gazetă de popularizare a științelor necesare țărănimii. Astfel, Todica a editat lunar revista "Convorbiri științifice", iar I.S. Ordeanu "Plugarul luminat", din anul 1919 până în 1936, cu apariție bilunară²⁶. Ambele publicații, mult apreciate de public au văzut lumina tiparului la Orăștie, la tipografia "Libertatea" Agronomul Ordeanu a redactat "Plugarul luminat" aproape în întregime, cu mare dărnicie, cu mari eforturi materiale, timp de mai mulți ani. În paginile ziarului au fost inserate articole cu subiecte de larg interes ca: mecanizarea agriculturii, recuperarea terenurilor degradate, medicina umană, veterinară și zootehnie, albinărit, viticultură, meserii, negoț, precum și articole care aveau menirea de a populariza cele mai avansate idei în domeniu, din agricultura altor țări. Astfel, gazeta "Plugarul luminat" a devenit un focar de îndrumare a țărănimii, o călăuză în munca depusă de aceștia zi de zi.

Prin tot ceea ce a dat, atât, în domeniul teoriei, cât și al practicii, I.S. Ordeanu intră în galeria oamenilor de știință care s-au ridicat din rândurile poporului nostru, aducându-și contribuția la propășirea țaranului român, a agriculturii, unul din cele mai importante sectoare ale economiei românești.

26. Arhiva Muzeului județean Hunedoara-Deva, fond I.S. Ordeanu, dos. 1, fila 15.

LES PRÉOCCUPATIONS DE L'AGRONOME DE HUNEDOARA IOAN SEVER ORDEANU (1864 - 1936) POUR RENOUVER LA THÉORIE ET LA PRACTIQUE DE L'AGRICULTURE ROUMAINE

- Résumé -

Ioan Sever Ordeanu s'avait remarqué dans la vie économique et sociale de Transylvanie de la première moitié du XX-ème siècle, par les faits et les études mis dans l'intérêt de paysannerie - la plus nombreuse et la plus apprimé categorie sociale.

Il est né le 20 août 1864 dans le village Romos près d'Orăștie et a été le troisième fils du prêtre uniat Ioan Pop Ordeanu. Il a fait les études du lycée de Blaj, et a pris le baccalauréat à Craiova et puis a suivi les cours supérieures d'agronomie de Hongrie.

Puis il est revenu dans le pays et a occupé des importantes fonctions comme chef de la Pépinière de l'État, à Drăgășani (1906) et puis il a été chargé d'organiser l'enseignement agricole de Transylvanie (1919).

Il s'est établi à Geoagiu (le département Hunedoara) et a fonctionné comme professeur à l'École de l'agriculture.

Ioan Sever Ordeanu est aussi l'auteur de nombreuses œuvres de spécialité, a édité de journal, et il a le mérite de contribuer, par ses points de vue, au progrès de l'agriculture roumaine en manifestant un intérêt particulière pour l'instruction des - ouvriers de la terre.